

Motion till riksdagen

1988/89: A485

av Agne Hansson och Marianne Jönsson (båda c)

Regionalpolitiska insatser för Kalmar län

I denna motion föreslår vi en rad åtgärder för att vända utvecklingen, stärka sysselsättning och service, behålla ungdomen och öka inflyttningen i Kalmar län.

Ett regionalpolitiskt utvecklings- och åtgärdsprogram för Kalmar län bör läggas fram för riksdagen av regeringen.

Åtgärder för att öka importindustrins andel i Kalmar län bör vidtagas, teknikhandeln sammanlänkas med forsknings- och utvecklingsinsatser i länet och den nya tekniken bidra till att stärka länets perifera delar.

Regional rättvisa skall prägla de politiska besluten. Länsanslaget för regionala utvecklingsinsatser föreslås fördubblas och utgå med 17 miljoner kronor till länet.

200 miljoner kronor föreslås användas till industripolitiska satsningar, där länets näringsliv, kommuner och Kalmar läns landsting får investera till en statligt garanterad ränta på upptagna lån motsvarande den garanterade bostadslåneräntan i intervall från 2,45 procent och 4,9 procent.

Regeringen föreslås få i uppdrag att lägga förslag på ett 5-årigt statligt investeringsprogram om 1,2 miljarder kronor i Kalmar län.

Koncentrationspolitiken och Kalmar län

Den socialdemokratiska politiken har inneburit en allt starkare centralisering av befolkning, bebyggelse och näringsliv. Skillnaderna i levnadsförhållanden mellan olika delar av landet har därmed ökat. Även den offentliga sektorn har koncentrerats. Denna utveckling har missgynnat Kalmar län.

Kalmar län i Sverige

Västvärldens högkonjunktur under flera år har gett positiva effekter även i Sverige. Sysselsättningen är hög, ekonomin i balans och tillväxten hög. Med dessa förutsättningar borde utvecklingen i Kalmar län nu vara mycket gynnsam. I jämförelse med de expansiva regionerna i landet är det tyvärr inte så. Den socialdemokratiska tredje vägens politik har gynnat de starka regionerna, medan de svaga har missgynnats och fått det allt svårare att hävda sig. De regionala ojämlikheterna vad gäller särskilt Kalmar län och övriga landet har markerats än tydligare.

Befolkningsförändring

Mot. 1988/89
A485

Storstadslänen har ökat i befolkning på bekostnad av bl. a. Kalmar län. Detta har varit särskilt markant under 1960-talet och från 1982 och framåt.

I ett längre perspektiv ser befolkningsituationen än dystrare ut. Under de senaste hundra åren har befolkningen varit konstant i Kalmar län, samtidigt som rikets befolkning nästan fördubblats. Kalmar län har således inte fått del av denna folkökning. Resultatet har blivit att regionens andel av rikets befolkning har minskat från 12 procent till i överkant av 6 procent. *Inget annat län kan uppvisa en liknande utveckling.* Norrlands andel av rikets befolkning har exempelvis endast minskat med 0,5 procentenheter under samma hundraårsperiod.

I likhet med de flesta län i landet kunde även Kalmar län uppvisa en befolkningsökning. Ökningen var 540 personer. Men en närmare analys visar att länet fortfarande skiljer sig från de flesta andra län. Ökningen var procentuellt mindre än ökningen i de flesta andra län. Utflyttningen till övriga län är fortfarande mycket hög. På inrikesflyttningar uppvisar Kalmar län ett minus på 1 452 personer.

Det är invandrare och framför allt flyktingar som räddar länet från befolkningsminskning. Detta är i och för sig glädjande. Utan invandringen skulle länet haft en befolkningsminskning även för 1988 på 227 personer.

Framför allt är det ungdomar som flyttar från länet i brist på högre utbildning. Efter avslutade högre studier blir ungdomen kvar i de expansiva universitetsorterna. Tabellen nedan visar antalet utflyttade ungdomar 16–24 år från 1982 till 1987.

År	Utflyttade 16–24 år
1982	1 160
1983	1 220
1984	1 460
1985	1 700
1986	1 800
1987	1 800
Summa	9 140

Drygt 9 000 ungdomar har flyttat från Kalmar län på 6 år. Det är 4 procent av länets befolkning.

Samtidigt blir andelen äldre allt större. En jämförelse med rikets åldersfördelning visar att länet är klart underrepresenterat i åldersgrupperna 16–24 år och 25–44 år, men däremot överrepresenterat i åldersgrupper över 45 år och särskilt över 65 år. Länet har flest antal äldre per tusen invånare i landet näst Jämtland.

Bland förändringarna i befolkningen märks vidare en kraftig avfolkning på landsbygden och stora skillnader mellan olika kommuner. Den regionala obalansen har ökat. Medan norra länsdelens sex kommuner har svarat för hela befolkningsminskningen de senaste fem åren är det främst Kalmar kommun som ökat sin befolkning.

Detta är en följd av den centralortsfixerade teori som präglat synen på regional- och lokaliseringsspolitiken, inte enbart från den socialdemokratiska regeringen under hela efterkrigstiden. Mot. 1988/89
A485

Sysselsättningen

Kalmar län har under 80-talet haft en låg sysselsättningsutveckling – lägre än de flesta län i landet. Orsaken till att länet just nu har låg arbetslöshet och hög efterfrågan på arbetskraft är att länet genom utflyttningen är underrepresenterat i ungdomsgruppen och i förvärvsverksamma åldersgrupper. Länet har också brist på specialutbildad arbetskraft genom brist på högre specialinriktad utbildning.

Övriga utvecklingstendenser

Ombyggnadsverksamheten har ökat i länet och varit en viktig faktor för sysselsättningen. Bostadsbyggandet har minskat. Risken är nu att de av riksdagen fattade besluten om förändrade räntevillkor för ombyggnadslåneverksamheten ger ett allvarligt brott för sysselsättningen för länet.

1984 minskade skatteutjämnningen med ca 70 miljoner kronor för länet. För 1989 blir minskningen 30 miljoner kronor.

Neddragningen av resurserna på skolans område som riksdagsmajoriteten beslutat om har medfört att många av länets små landsbygdsskolor hotas av nedläggning.

De statliga investeringarna har varit få i Kalmar län. Väganlagen har halverats under den närmaste 10-årsperioden.

Den nya jordförvärvslagens tillämpning och försämrade villkor för länets jord- och skogsbruksnäring har varit till stort men för utvecklingen i länet. Jord- och skogsbruk är en viktig basnäring för Kalmar län.

Planerad fortsättning

Risken är stor att Kalmar län får fortsätta att släppa ifrån sig befolkning till storstadsexpansionen, som planeras fortsätta. För närvarande pågår arbetsplats- och kontorsbyggnation i t.ex. Stockholm som aldrig förr. Under de senaste fem åren har det byggts arbetsplatser för 35 000 människor. Många av dessa platser är ännu inte belagda med verksamhet.

Under perioden 1950 till i dag har det byggts 5,5 miljoner kvm lokalyta. För den närmaste perioden skall enligt nu gällande planer 3,5 miljoner kvm lokalyta byggas, varav 2 miljoner är kontor, allt till en beräknad kostnad av 26 miljarder. För att besätta dessa lokalytor med verksamhet beräknas 69 000 nya arbetstillfällen komma till i Stockholms län. Skall Kalmar län ha en chans att vända utvecklingen, stärka sysselsättning och service, behålla ungdomen och öka inflyttningen måste dessa planer stoppas. Till det krävs en kraftfull politik för regional balans. Detta bör ges regeringen till känna.

Nytänkande krävs

Kalmar län har mycket goda naturliga förutsättningar för att kunna utvecklas. Bl.a. har länet en utmärkt naturmiljö. Småföretagandet och

småföretagarandan är väl förankrat i länet. Länet har en finmaskig infrastruktur med ett av landets tätaste landsvägsnät. Länet har 13 avgångar tur och retur från 3 flygplatser till Stockholm och förbindelser med många andra viktiga centra.

Bostadssituationen är jämförelsevis bra och kan erbjuda de boende ett marknära boende genom att egnahemsboendet är väl frekventerat. Vad som krävs är en politik som tar hänsyn till dessa förutsättningar.

Skall Kalmar län kunna utvecklas krävs det ett decentralistiskt synsätt med nytänkande och mer rättvis fördelningssyn i de politiska beslut som fattas. Ett sådant synsätt från statsmakterna skulle öka optimismen och framtidstron i länet och vara en utomordentlig hjälp till självhjälp.

Släpp storföretagsfixering och det ensidiga exporttänkandet

Det gäller t.ex. att släppa synen på att den tekniska utvecklingen och exportvillkoren helt skall vara fixerad till ett relativt litet antal kraftigt exportinriktade storföretag. Det finns också ca 20 000 mindre exportföretag och ca 40 000 importföretag i landet.

Dessa senare, som har ett betydligt större nätverk än exportföretagen, spelar en avgörande roll för utvecklingen i landet, i dag framför allt för Stockholmsregionen. Insikten om importens roll måste fördjupas. Den är viktig ur ett regionalpolitiskt perspektiv. I Stockholmsregionen finns i dag över en tredjedel av landets importföretag. Övriga delar av landet och speciellt Norrland domineras i stället av exportföretag. Uppdelningen i import- och exportregioner har fått en allt starkare betydelse sedan 70-talets början. Teknikhandel, som ofta kombineras med FoU-verksamheten, är extremt importorienterad. I Stockholmsregionen finns exempelvis nära hälften av landets samlade teknikhandel. I Kalmar län är den mycket litet företrädd.

Import och teknikhandel i kombination med Stockholmsregionens kunskapsorienterade näringsliv, fungerar härmed som ett av landets största nätverk för teknisk och ekonomisk förnyelse.

Skall insikterna om det internationella beroendet för utveckling i olika delar av landet fördjupas måste perspektivet förskjutas från export i bestående strukturer mot importens möjligheter att stimulera teknisk och ekonomisk förnyelse. Detta medför inte att utvecklingen av en effektiv och framtidsorienterad exportindustri är mindre betydelsefull. Det är en balanserad handel som är viktig för välståndet, inte exporten i sig. Det viktiga är med den frihandelssyn som präglar landet att Kalmar län genom sammanlänkning får stimulans av importen och inte bara blir exportberoende. En sammanlänkning med den importdominerande teknikhandeln är en förutsättning för framtida lyckosamma FoU-insatser och kunskapsspridning i Kalmar län. Detta bör ges regeringen till känna.

Från centralorter till nätverk

Som tidigare nämnts har synen på regional- och lokaliseringsteorin under hela efterkrigstiden kraftigt präglats av den centralortsfixerade tätortsteorin. Den bygger på föreställningen om ett omland som är beroende av en

centralort. Detta har lett fram till stora centra och kraftigt avfolkade landsbygdsområden. Ju längre denna avfolkning gått desto mindre samband finns kvar när sysselsättning och service utarmats i omlandet.

Den nya tekniken med hithörande importföretag decentraliserade i landet förutsätter ett annat synsätt, där olika orter knyts samman i ett nätverk i varje län och över landet. Det kräver ett effektivt kommunikationsnät. Med den nya tekniken och datautvecklingen är det inte längre självklart att en geografisk utkantsregion måste vara en ekonomisk periferi. Den nya tekniska utvecklingen ger därför områden och regioner som Kalmar län utomordentliga förutsättningar för framtiden. Det gäller för statsmakterna att inse detta och planera och styra den nya tekniken och importföretagen så att rättvis regional balans främjas. Detta bör ges regeringen till känna.

Nytänkande också sektorsvis

Ett nytänkande måste till på varje sektorsområde och en samlad helhetssyn med regional rättvisa som grund måste präglade det politiska handlandet och de beslut som fattas. Den allmänna inriktningen av generella beslut måste ges en decentralistisk och pluralistisk inriktning. En framtidsinriktad och offensiv politik för en utveckling av alla delar av landet, motverkan av koncentration och skapande av regional balans måste präglade statsmakternas beslut. En politik för rättvisa åt Kalmar län innebär bl.a.:

- att de statliga investeringarna fördelas rättvist,
- att skolektorn får resurser så att glesbygdsskolorna kan behållas,
- att skatteutjämnningen förstärks och blir mer rättvis,
- att ny- och småföretagande främjas genom att ensamföretagens egenavgifter sänks med 10 000 kronor och småföretagens sjukförsäkringsavgifter sänks med 25 000 kronor,
- att flyttningsstöd åt dem som väljer att flytta till och arbeta i särskilt utsatta regioner införs,
- att beskattningen för i företag arbetande kapital, slopas,
- att löntagarfonderna avskaffas och att de fonderade pengarna används för satsningar för att utjämna skillnaderna mellan regionerna och skapa regional balans,
- att resurserna för byggandet av lokaler och kontor i storstadsområdena styrs över till produktiva investeringar i bostäder och sysselsättning i svaga regioner. En investeringsavgift på 25 % på all lokalbyggnation i Stockholmsområdet bör omgående införas,
- att beslutet om att fördubbla den garanterade räntan på bostadslån upphävs,
- sänkt moms på maten och ett beskattat vårdnadsbidrag lika till alla barn införes,
- att resurser omfördelas till förmån för förnyelsebara energikällor och effektivare energianvändning,
- att nya miljölagar stiftas och miljöförstöring förbjuds,
- att jord- och skogsbruksnäringen främjas,
- att ett internationellt miljöarbete startas som bl.a. inriktas mot att Östersjöns miljö förbättras och att yrkesfisket främjas.

Flera tidigare regionalpolitiska utredningar såväl som efterföljande regionalpolitiska beslut har angett tre regionalpolitiska problemområden, där speciella insatser ansetts nödvändiga att vidtaga. Det är Norrlands inland, Bergslagen och sydöstra Sverige. *Aldrig tidigare har just sydöstra Sverige markerats så tydligt som ett regionalpolitiskt problemområde som nu.* Det framgår inte minst av den forskningsrapport om regional utveckling, ERU, som en expertgrupp har utarbetat i samband med den nu pågående regionalpolitiska utredningen.

Såväl Norrland som Bergslagen, men också Uddevalla-regionen, har varit föremål för särskilda propositioner med förslag om särskilda samlade regionalpolitiska satsningar riktade till dessa områden. Sydöstra Sverige och framför allt Kalmar län lämnas alltså åt sidan av regeringen.

Vi anser att det nu är helt nödvändigt att regeringen presenterar ett samlat åtgärdsprogram för sydöstra Sverige med Kalmar län. Riksdagen bör hemställa hos regeringen att den i samverkan med de berörda länens myndigheter, näringsliv och fackliga organisationer arbetar fram ett sådant samlat förslag. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med ett sådant förslag i en särskild regionalpolitisk proposition, en s.k. Sydostproposition.

En sådan proposition bör bl.a. innefatta:

- infrastrukturella åtgärder genom att 250 miljoner kronor anslås för att belägga länets grusvägar, bygga ut genomfartslederna E 66, riksväg 23 och Dackevägen, samt upprustning av länets järnvägar, satsningar på flyg och telekommunikationer,
- utbildning och kompetensutveckling inom befintlig industri och inom näringslivet,
- utveckling av den privata servicesektorn,
- industripolitiska satsningar,
- utveckling av sysselsättning inom jord- och skogsbruket och alternativ och förnyelsebar energi,
- kunskapsspridning, forsknings- och utvecklingsinsatser för högskolan,
- insatser för att stärka och utveckla turistnäringen,
- åtgärder för fler statliga arbetsplatser i länet,
- insatser för att förstärka kultursektorn och för att belysa dess roll för den regionala utvecklingen,
- insatser för att utveckla handel och samverkan med öststatsländerna och därmed ta till vara möjligheter som skapas genom den demokratiserings- och liberaliseringsvåg som nu präglar utvecklingen i öst,
- insatser för att starta ett särskilt utvecklingsprogram för landsbygden i länet,
- insatser för att vidareutveckla "specialbranscher" som glas och trä,
- insatser för att nå tekniska innovationer på miljöområdet,
- etablering av etanolfabrik i Mönsterås,
- åtgärder för att öka kvinnligt nyföretagande,
- åtgärder för alternativ odling av livsmedel.

Utöver ett samlat sydostpaket till länet tar vi i det följande upp några speciella frågor som krävs för utvecklingen i Kalmar län.

Länsanslaget

Det s.k. länsanslaget till regionalpolitiska insatser, som länsstyrelserna administrerar och flexibelt disponerar för att främja utvecklingen i de svårast drabbade områdena, har visat sig vara mycket ändamålsenligt. Det är genom sin konstruktion en effektiv anslagsform, som kan möta olika behov och som når ut till de orter och områden som har speciellt svårt att hävda sin sysselsättning. Arbetstillfällena som skapas genom glesbygdsstöd, som är en del av länsanslaget, ger bättre trygghet och varaktighet i sysselsättningshänseende för den enskilde, och kan skapas till väsentligt lägre kostnad än t.ex. beredskapsarbeten. Inte minst har så varit fallet beträffande anslagets effekt för Kalmar län.

För Kalmar län har länsanslaget varit viktigt bl.a. för att kunna vidmakthålla och utveckla en levande skärgård.

Turismen spelar en betydande roll i Kalmar län och stora satsningar har gjorts de senaste åren både vad gäller utredningsarbete och vad gäller uppbyggnad av serviceanläggningar för turister. En levande skärgård med bofast befolkning är en förutsättning för turistnäringens utveckling i Kalmar läns skärgårdsområden. De hårt exploaterade turistområdena i landet kan knappast ta emot den väntade ökningen av "Sverigeturism" under 1980- och 1990-talen. Nya områden måste till. Då är det naturligt att områden i Kalmar läns skärgårdsområden prioriteras.

För både budgetåret 1987/88 och för innevarande budgetår har länet tilldelats ett anslag på 9 miljoner kronor att användas för regionala utvecklingsinsatser, glesbygdsstöd och investeringsbidrag. Länsstyrelsen bedömer att behovet av medel för budgetåret 1989/90 uppgår till 17 miljoner kronor. Det innebär en ökning med 8 miljoner kronor. Ökningen är väl underbyggd. Anslag i enlighet med vad länsstyrelsen äskar bör därför lämnas till länet. Detta bör ges regeringen till känna.

Stimulera investeringar

Regeringens politik innebär enorma subventioner till storstäderna. Det gäller t.ex. den resursöverföring som ligger i räntebidragen inom bostadssektorn.

De som har turen att få en nyproducerad bostad i Stockholm gör mycket stora "gratisvinster" på bl.a. kalmarlänsbornas bekostnad. Det är ett enormt slöseri att med samhällsresurser flytta människor till storstäderna. Att vända flyttningsströmmarna skulle bli betydligt billigare för samhället och för den enskilde. Det skulle också bli bättre för människorna och för miljön.

Mycket av dyra ränte- och bostadssubventioner skulle kunna sparas om inte bostadsbyggandet behövde öka så drastiskt p.g.a. den pågående koncentrationen och arbetsplatsbyggandet i Stockholm.

Systemet med bostadssubventioner bygger på att låna till investeringar i en

bostad får tas upp till en garanterad låg ingångsränta. För närvarande varierar den garanterade räntesatsen beroende på låntagarkategori från 2,45 procent och 4,9 procent för nybyggnadslån. Den garanterade räntan höjs årligen på visst sätt.

Mot. 1988/89
A485

I stället för att behöva satsa dessa pengar från staten i ett framtida bostadsbyggande i Stockholm borde satsningarna ske i t.ex. Kalmar län i produktiva investeringar för att vända befolkningsströmmarna. Vi föreslår därför att näringslivet, kommunerna och landstinget i Kalmar län får investera för ökad sysselsättning på samma villkor som gäller för produktion av bostäder i storstäderna, dvs. statliga lån med en garanterad ränta på 2,45 procent bör ställas till länets förfogande. Ett särskilt anslag på 200 miljoner kronor bör anvisas för industripolitiska satsningar i Kalmar län.

Statliga investeringar

De statliga investeringarna är extremt låga i Kalmar län. Uträknat per invånare för de senaste fem budgetåren är detta ett belysande exempel på hur lite statlig verksamhet som finns företrädd i Kalmar län. I nedanstående tabell finns en sammanställning på skillnaden i statliga investeringar mellan Stockholms län och Kalmar län under de senaste budgetåren i några av de vanligast förekommande statliga sektorerna.

	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	per invånare
Televerket						
Stockholm	1 237	1 091	1 415	1 648	1 456	933 kronor
Kalmar	80	97	105	124	101	426 "
SJ						
Stockholm	60	490	429	265	1 227	786 "
Kalmar	23	0	1	3	1	4 "
Lufftartsverket						
Stockholm	210	44	51	103	119	76 "
Kalmar	5	7	7	5	2	8 "
Byggnadsstyrelsen						
Stockholm	550	700	790	980		641 "
Kalmar	2	2	6	9		36 "

För att få en rättvisare fördelning av den statliga verksamheten och investeringarna föreslår vi att riksdagen hemställer hos regeringen om åtgärder för ett statligt investeringsprogram i Kalmar län för den närmaste femårsperioden på 1,2 miljarder kronor. Det motsvarar en investering som per år är hälften av den investering per invånare som staten investerat i Stockholm de senaste fem åren.

Med hänvisning till det som anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts er att vända utvecklingen, stärka sysselsättning och service, behålla ungdomen och öka inflyttningen i Kalmar län,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sambandet mellan en importdominerad teknikhandel och framtida lyckosamma forsknings- och utvecklingsinsatser i Kalmar län,¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om planeringen av den nya tekniken och importföretagens lokalisering så att rättvis regional balans främjas,¹]

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samlad helhetssyn och regional rättvisa som grund för de politiska besluten,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett samlat regionalpolitiskt utvecklings- och åtgärdsprogram för sydöstra Sverige och Kalmar län i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av ökat länsanslag för regionala utvecklingsinsatser i Kalmar län,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade villkor för att främja investeringar i Kalmar län,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett 5-årigt investeringsprogram för statliga investeringar i Kalmar län om 1,2 miljarder kronor.

Stockholm den 25 januari 1989

Agne Hansson (c)

Marianne Jönsson (c)

